

שלושת האבות

"וארא אל אברהם, אל יצחק ואל יעקב" (שמות ו', ג') - רש"י מפרש: "וארא" - "אל האבות". נשאלת השאלה: וכי אין אנו יודעים, שאברהם יצחק ויעקב קרויים "אבות"!!

הסביר זאת הצדיק, רבי מאיר'ל מפרימיש'לן: רש"י מתכוון להדגיש בפנינו, שהקב"ה לא נראה ליצחק משום שהוא בנו של אברהם, והתגלותו ליעקב לא באה משום שהוא נכדו של אברהם. אלא "וארא אל האבות" - כל אחד מהם הוא "אב" לעצמו ומכוח זכותו ומעמדו שלו זכה לדבר עם השכינה.

בעניין זה מספרים: פעם נודמן רב צעיר אצל הצדיק רבי חיים מצאנז. שאל אותו רבי חיים: מי אתה? השיב האורח: הריני נכדו של אדמו"ר פלוני, ששמו יצא לפניו בכל המדינה. שישע רבי חיים את דבריו ואמר: אני שאלתי אותך: "מי אתה?" - ולא ביקשתי לדעת מי היה סבא שלך...

זאני ערל שפתיים

"וידבר משה לפני ה' לאמר הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתיים" (פרק ו-יב) נשאלת השאלה מה הקשר בין העובדה שבני ישראל לא שמעו אליו, והחשש שפרעה לא ישמע אליו לבין העובדה שמשה ערל שפתיים?

משיב על כך בעל "ישמח משה" על ידי הסבר הפסוק בדרך זו: "הן בני ישראל לא שמעו אלי" - בני ישראל לא שמעו אלי. "ואיך ישמעני פרעה" - כוונתו אם פרעה יפחד וישמע אלי. אזי "ואני ערל שפתיים" - איך אוכל לבוא אליך וללמד זכות עליהם, הלא אז תהיה חרפה ובושה על זה שפרעה שמע והם לא. לכן אמר לו הקב"ה: "ואני אקשה את לב פרעה" - אל תפחד מזה משה, אני אדאג לזה ואראה שפרעה לא ישמע אליך (תורת הפרשה בשם ויקהל משה)

זיכבד ה' את ליבו

"ויבא משה ואהרן אל פרעה" (פרק ז, ז)"אמר להם פרעה תנו לי מופת וישלך אהרן את מטהו לפני פרעה. צחק פרעה ואמר: אני ביקשתי מכם מופת ולא כשפים, וכי חסר כשפים במצרים, כמו שכתוב אחריו באו החרטומים וישליכו איש מטהו ויהיו לתנינים (פרק ז יב).

אולם מובא במסכת שבת, אחר שחזרו ונהיו מטות בא המטה של אהרן ובלע את כל **מטותם**, על זה הודה פרעה שזהו מופת. אבל בכל זאת ויכבד לבו. כך יהיה באחרית הימים, שהגויים יראו את הניסים שנעשים לישראל, ובכל זאת לא יאמינו בה' הגואל את ישראל, כדי שיקבלו עונשם הראוי להם, כמו שהיה במצרים. (אהבת חיים).

לסבול מהגלות

"והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצריים" (שמות ו-ו') השלב הראשון של הגאולה היה, שהגלות נמאסה בעיני בני ישראל ולא היו יכולים עוד לסבול את המצרים. כי כל זמן שאפשר עוד לסבול את הגלות, אין הגאולה יכולה לבוא. לכן נאמר בפסוק: "והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים" - אוציא אתכם מהסבלנות שיש בכם כלפי המצרים ואמאיס בעיניכם את הגלות. עד שלא תוכלו לשאתה עוד. (חדושי הרי"ם)

בין אדם לחבירו

המתקין יש גונב דעת הבריות בדבריו, כלומר על ידי דברי חלקות מראה לחבירו כאילו הוא אהוב, ויש הגונב דעת הבריות במקח וממכר, כגון שמטעה ומרמה במסחרו.

לא יפציר בחבירו לסעוד אצלו ויודע בו שאינו סועד, ואילו היה יודע שיסכים לא היה מפציר בו. וכן לא ירבה במתנות לחבירו ויודע בו שאינו מקבל, מפני שגונב דעת חבירו להחזיק לו טובה בחינם.

מי שעושה "קידוש" בשבת בביתו, מותר לו להזמין את כל צבור המתפללים אע"פ שאינו מתכוון שיבואו כולם, שהרי אינו מפציר.

שאלה:

מי שידי נטונו בגבס או בתחבושת שלא ניתן להסירה לצורך נטילת ידיים, האם יברך "על נטילת ידיים", או "על נטילת יד"?

תשובה:

לכאורה היה נראה לדמות דבר זה למה שנפסק בטור ובשולחן ערוך יורה דעה סימן קכ - ג', שהמטביל כלי סעודה הניקח מן הגוי, מברך: "אשר קידשנו במצוותיו וציונו על טבילת כלי", ואם הם שנים או יותר, מברך: "על טבילת כלים". וכן כאן שאינו נוטל אלא יד אחת, עליו לברך: "על נטילת יד".

אולם יש לדחות, ששם כשקבעו חכמים את נוסח הברכה, תקנו מראש שכאשר יש רק כלי אחד לטבילה, נברך "על טבילת כלי", כי הדבר מצוי שאדם אינו צריך להטביל אלא כלי אחד, אבל כאן שהמצווה על כל אדם ליטול שתי ידי, תיקנו "על נטילת ידיים", שאונס כזה שאדם אינו יכול ליטול אלא יד אחת, אינו מצוי תמיד, ולא פלוג רבנן, לכן, אין לו לשנות ממטבע שטבעו חכמים בברכות, וצריך לברך כנוסח הרגיל "על נטילת ידיים".

סמוכים לזה ממה שכתב הרמב"ם פרק ד' מהלכות תפילין - ד' זה לשונו: "תפלה של ראש אינה מעכבת של יד, ושל יד אינה מעכבת של ראש, מפני שהן שתי מצוות זו לעצמה וזו לעצמה, וכיצד מברכים? על של ראש מברך אשר קידשנו במצוותיו וציונו על מצות תפילין, ועל של יד מברך אשר קידשנו במצוותיו וציונו להניח תפילין, במה דברים אמורים כשהניח אחת מהן, אבל אם מניח שתיהן מברך ברכה אחת בלבד, והיא להניח תפילין". וכן פסק מרן השולחן ערוך סימן כ"ו - ב'.

אם כן אנו למדים כי אף על פי שכל אחת מהן נקראת "תפלה", וכלשון חז"ל במנחות לו. וסוטה מד: "סח בין תפלה לתפלה עבירה היא בידו" וכן הוא בלשון הפוסקים, לא תקנו לברך על של יד בלבד, כשאין לו תפלה של ראש, אינו מברך "אשר קידשנו במצוותיו וציונו להניח תפלה של יד", אלא "תפילין", בלשון רבים, וכן בשל ראש בלבד כשאין לו תפלה של יד אינו מברך "אשר קידשנו במצוותיו וציונו על מצות תפלה של ראש". אלא על מצוות "תפילין", בלשון רבים.

הגאון ר' עובדיה סומך בשו"ת זבחי צדק חלק ב' חא"ח - ח"ג שנשאל בנידון וכתב להוכיח שיש לברך "על נטילת ידיים", ממה שכתב בשולחן ערוך סימן קע' - א', היו מסובים בסעודה ויצא אחד מהם להטיל מים, נוטל ידו אחת ששפשף בה וכו'. וכתב המגן אברהם שם שמברך על נטילת ידיים.

גם הגאון רבי יוסף חיים בשו"ת רב פעלים ח"א חא"ח - ח' עסק והארזך לפלפל בזה, ומסקנתו שיש לברך "על נטילת ידיים". וכן כתב הרה"ג ר' יעקוב סופר בכף החיים סי' ד' סק"ז.

סיכום:

העיקר להלכה ולמעשה שהנוטל ידו האחת כשידו השנייה נתונה בגבס או בתחבושת שלא ניתן להסירה, וכדומה מברך "על נטילת ידיים". (מבוסס על שו"ת יחוה דעת חלק ב' יח')

גְּדוּלְתוֹ יִשְׂרָאֵל

רבי יצחק רב הלוי - רבה של ווירצבורג - רבי יצחק בן רבי שמחה נולד בשנת ה' - תקסח'. שימש כרבה של ווירצבורג וניהל שם ישיבה, שממנה יצאו גאוני תורה.

גאוני דורו כינהו "רבן של כל בני הגולה" "מופת הדור" והרב יצחק אלחנן כינהו "עטרת וחמדת ישראל" "נר ישראל עמוד הימיני, פטיש החזק, צדיק יסוד עולם" ואכן מלבד גדלותו בתורה, היה מפורסם לגאון הצדקה והחסד, ואף כונה "שר גמילות חסדים"

רבי יצחק לחס בכל כוחו בתופעת הרפורמים שהחלה להתפשט, ובתופעת נישואי התערובת, אשר באו בעקבותיה.

מחיבוריו "מלאכת שמים" על הלכות סתם, "אמירה לבייתיעקב", "יצחק ירנן" ועוד. רבי יצחק נלב"ע בשנת ה' - תרל"ט.